

STAVROS NIARCHOS FOUNDATION – FORTH SEMINAR SERIES

Τρίτη 19 Μαρτίου 2019

16:00 – 17:00

Αίθουσα Παγιατάκη

“Μεταξύ Ύπαρξης και Ανυπαρξίας:

Αναζητώντας Κοιτάσματα Πετρελαίου στον Ελληνικό Μεσοπόλεμο”

Δρ. Χρήστος Καραμπάτσος

Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών (ΙΜΣ)

Περίληψη

Λίγο μετά το ξέσπασμα της «ελληνικής κρίσης», η συζήτηση περί της εξεύρεσης των ελληνικών υδρογονανθράκων αναδύθηκε εκ νέου «μετά από χρόνια σιωπής». Είναι μια συζήτηση που χαρακτηρίζεται από πυκνότητα, περιπλοκότητα και σχεδόν πλήρη απουσία της ιστοριογραφικής διάστασης. Αυτή η απουσία καθίσταται ακόμη πιο ενδιαφέρουσα αν λάβουμε υπ’ όψη ότι ο εντοπισμός υδρογονανθράκων στην Ελλάδα επιχειρείται ήδη από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα.

Ακόμη και αν υπήρξαν εν πολλοίς «ατελέσφορες», οι προπολεμικές έρευνες για τους ελληνικούς υδρογονάνθρακες αποδείχθηκαν παραγωγικές από άλλες απόψεις. Για παράδειγμα, διαμόρφωσαν ένα νέο είδος ειδημόνων, που αποτέλεσαν τους πρώτους φορείς πετρελαϊκής γνώσης στην Ελλάδα. Ήταν γεωλόγοι και μηχανικοί, αξιωματικοί του στρατού και επιχειρηματίες, ακόμη και «ανεξάρτητοι» κυνηγοί πετρελαίου. Οι εργασίες τους, τουλάχιστον από τους βαλκανικούς πολέμους και μετά, οδήγησαν στην ανάδυση μιας νέας έννοιας της ελληνικής επικράτειας, ενός «κάθετου χαρακτήρα», η παραγωγή του οποίου αποτελεί τμήμα των διαδικασιών «αστικού εκσυγχρονισμού» που απαντώνται στον μεσοπόλεμο.

Ταυτόχρονα, οι ελπίδες και οι λογαριασμοί γύρω από τα ελληνικά κοιτάσματα πετρελαίου, αναδύονταν και διαψεύδονταν διαδοχικά επί δεκαετίες. Το αντίστοιχο σώμα δημόσιου λόγου

κυμαινόταν από την άκρατη ευφορία μέχρι την πρόβλεψη επικείμενων καταστροφών, ως είθισται για τους λόγους περί πετρελαίου παγκοσμίως. Αυτοί οι λόγοι αντηχούν στη σημερινή δημόσια συζήτηση περί πετρελαίων, προσδίδοντάς της ένα ενδιαφέρον, φαινομενικά «ιστορικό», στην πραγματικότητα όμως μυθολογικό υπόβαθρο.

Τόσο οι ειδικοί του πετρελαίου, όσο και οι λόγοι περί πετρελαίου βρίσκονται διαχρονικά στην τομή ενός σύνθετου τεχνοκοινωνικού συστήματος που περιλαμβάνει τα κράτη και τις πολιτικές τους, τις διεθνείς και εγχώριες εταιρείες εκμετάλλευσης, τους εργαζόμενους σε αυτές τις εταιρείες και τις τοπικές κοινότητες που βρίσκονται κοντά ή και εντός των προς εκμετάλλευση περιοχών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ιστοριογραφική εστίαση στους ειδικούς του πετρελαίου και τους λόγους περί «κοιτασμάτων πετρελαίου» στην Ελλάδα, δεν αφορά αποκλειστικά τις έρευνες πετρελαίου. Αφορά επίσης τις σχέσεις μεταξύ του ελληνικού κράτους και μεγάλων διεθνών επιχειρήσεων, τη διαμόρφωση της ελληνικής επικράτειας, την εισαγωγή τεχνολογίας και επιστημονικής γνώσης στην Ελλάδα και βέβαια την ιστορία συγκεκριμένων τοπικών κοινωνιών. Δεδομένου δηλαδή ότι πρόκειται για «ατελέσφορα» εγχειρήματα, τα οφέλη αποδεικνύονται διόλου αμελητέα.